

Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Pohjanmaalla – tietoa jatkotyön tueksi

Tausta

Pohjanmaalla lasten- ja nuorten yhteistä hyvinvointisuunnitelmaan on työstetty vuoden 2019 aikana LAPE-akatemiatilaisuuksissa 9.5. sekä 3.10 sekä niitä edeltävissä ennakkotehtävissä, jotka on lähetetty kunnallisille LAPE-ryhmille. LAPE-akatemiatilaisuuksista ensimmäisessä osallistujia oli noin 90 ja toisessa 60. Voidaan sanoa, että kaikki maakunnan kunnat Kruunupyötä lukuun ottamatta ovat olleet mukana prosessin jossain vaiheessa. Kruunupyö laatii suunnitelman yhdessä Keski-Pohjanmaan kanssa, Soite-kuntayhtymävetoisesti.

Alueellinen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sopi LAPE-akatemiatilaisuuksien konkreettiseksi tavoitteeksi, koska tilaisuudet oli tarkoitettu koko maakunnan sivistys- ja sote-toimijoille. Lisäksi THL arvioi jatkossa sote-palveluita ja hyvinvointia alueellisesti. Tavoitteena ei ollut saada aikaan valmista suunnitelmaa, vaan luoda sille yhdessä laadittua pohjaa ja runkoa. Työn tulokset ovat vapaasti hyödynnettävissä kuntien ja kuntien yhteisten lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien laadinnassa ja niiden pohjalle voidaan jatkossa lähteä haluttaessa rakentamaan yhteistä kattavaa lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

LAPE-muutosohjelmassa muodostettiin maakunnallinen LAPE-yhteistyöryhmä, joka koostuu alueen sivistys- ja sote-johdon edustajista. Ryhmän tarkoituksena on ollut yhteistyössä kuntien LAPE-ryhmien kanssa linjata monialaista lasten- ja nuorten hyvinvointityötä maakunnan alueella. Ryhmä on toiminut myös LAPE-akatemiatilaisuuksien ohjausryhmänä.

Hyvinvointisuunnitelmaa koskevat suositukset tulevat LAPE-yhteistyöryhmästä. Ryhmän jäseniä ovat vuoden 2019 aikana olleet: Christina Knookala (pj), Åsa Snickars, Alice Backtröm, Jukka Kentala, Jan Levander, Ari-Pekka Toivari, Tiia Krooks, Ari-Pekka Toivari sekä Laihian sivistysjohdon edustaja (henkilö vaihdellut) sekä sihteerinä muutosagentti Riku Niemistö. Lisäksi ryhmään on osallistunut kunta-agentti Sari Välimaa. LAPE-akatemiatilaisuuksien järjestelyistä sekä kirjoitustyöstä ovat vastanneet Riku Niemistö sekä LAPE-kehittäjä Ann Backman.

Lainsäädännöllinen tausta ja keskeiset elementit suunnitelman laadinnassa

Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman säädöspohja on lastensuojelulain §12:ssa. Suunnitelma laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa ja Pohjanmaan alueella. Lastensuojelulain lisäksi oppilashuollon osuudesta suunnitelmassa säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain §12.

Suunnitelmassa tarkastellaan lasten- ja nuorten hyvinvointia ja palveluita kokonaisuutena. Painopiste on nykytilanteen kuvaamisessa mutta erityisesti ennaltaehkäisevän hyvinvointityön johtamisessa. Ennaltaehkäisevä työ ei ole ainoastaan suositus tai hyvä käytäntö, vaan se on lainsäädännössä. Esimerkiksi lastensuojelulaissa (Finlex 417/2007) sosiaalihuolto ja muut kunnalliset palvelut veloitetaan työskentelemään lasten hyvien kasvuolosuhteiden sekä hyvän vanhemmuuden puolesta. Tämän työn tulee myös huomioida lasten ja nuorten hyvinvointia sekä korjata mahdollisia epäkohtia kasvun aikana, toisin sanoen luoda edellytyksiä hyvään lapsuuteen.

Suunnitelma laaditaan eri toimialojen yhteistyönä. Suunnitelman voi laatia yksittäinen kunta tai useampi kunta yhdessä. Suunnitelman laadinnassa tulee olla mukana lapset, nuoret ja perheet sekä kuntalaisten että palveluiden käyttäjien, asiakkaiden rooleissa. Työntekijöistä sekä asiakastyötä tekevien että johdon tulee olla mukana. Poliittisten päättäjien osallistuminen on niin ikään tärkeää. Suunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja valtuusto seuraa ja arvioi sen toteutumista vähintään kerran valtuustokaudessa. Lastensuojelulain mukaan suunnitelma on huomioitava tehtäessä talousarvioita ja -suunnitelmaa.

Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laaja-alainen ja koskee lasten- ja nuorten kasvuoloja, niihin liittyvien epäkohtien ehkäisemistä, vanhemmuuden tukemista sekä lasten- ja nuorten palveluita. Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja tavoitteet on sisällytettävä kuntastrategiaan. Hyvinvointisuunnitelma voi myös olla osa laajempaa hyvinvointikertomusta/-strategiaa.

Ensimmäisessä vaiheessa luotiin keskeiset elementit, jotka on huomioitava lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnassa. Nämä elementit ovat johdon rooli, osallisuus, konkreettiset tavoitteet, viestintä, toteutus sekä seuranta ja arviointi. Elementtejä on avattu tarkemmin koko prosessin tulokset kokoavassa Power Point-esityksessä. Elementtien lisäksi saatiin valmiiksi kohdealueet ja tavoitteet. Toimenpiteiksi, mittareiksi sekä seurantaan & arviointiin koostettiin mahdollista sisältöä kuntien hyödynnettäväksi.

Lisätietoja:

-THL verkkosivut [https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-](https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/mika_ohjaa_toimintaa/lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma)

[perheet/johtamisen tueksi/mika ohjaa toimintaa/lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma,](https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/mika_ohjaa_toimintaa/lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma)

-[Lastensuojelulaki 2007/417 \(Finlex\)](#)

-[Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan.](#) (pdf) Osa 1. Suunnitelman valmistelu. (2008) Kuntaliitto.

-[Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan.](#) (pdf) Osa 2. Suunnitelman seuranta ja arviointi. (2009) Kuntaliitto.

Kohti alueellista suunnitelmaa

Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatiminen alueellisena on edennyt etenkin alueilla, joissa on alueellinen sote-kuntayhtymä. Yhteinen kuntayhtymä voi hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen alueellisen koordinoinnin ohella vastata hyvinvointisuunnitelman laadinnasta tiiviissä yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Kuntien roolia ei voi ylikorostaa, jäähän lasten- ja perheiden palveluiden kustannuksista valtaosa kuntiin. Väestötasolla lapsiperheet käyttävät eniten kuntiin jääviä sivistystoimen palveluita, kuten perusopetusta ja varhaiskasvatusta. Alueellisen suunnitelman laatimisessa on luotava yhteinen tietopohja alueen lasten- ja nuorten hyvinvoinnista. Luotavan lähtötilanneanalyysin tulee kattaa erikseen myös alueen kuntien tilanteet. Kuntien monialaiset ryhmät kuten LAPE-ryhmä tai oppilashuollon ohjausryhmä tuovat suunnitelmiin kuntien erityispiirteet ja tavoitteet. Tavoitteiden laadinnassa on tärkeää osallistaa myös nuorisovaltuustot kunnissa.

Pohjanmaalla on tehty useampien kuntien yhteisiä lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmia esimerkiksi Pietarsaaren seudulla sekä maakunnan eteläosassa K5 alueella. Yhteisenä haasteena on kunnissa koettu suunnitelman pysyminen yhteisenä ohjaavana dokumenttina, joka elää arjen työssä ja jota seurataan. Toisena haasteena on suunnitelman säännöllinen päivittäminen. Oheisessa kartassa näkyy lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien tilanne Pohjanmaalla. Punaisella tähdellä merkityissä kunnissa ei tällä hetkellä (11/2019) ole voimassaolevaa suunnitelmaa. Vihreillä merkityissä kunnissa on voimassa oleva hyvinvointisuunnitelma.

Kuva: Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat Pohjanmaalla

Arviointi ja seuranta

Mahdollista siirtymistä alueelliseen suunnitelmaan tukee myös Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen vahvistuva arviointirooli. Jatkossa säännöllisen arvioinnin kohteena ovat sairaanhoitopiirien alueella julkisesti järjestetyt sosiaali- ja terveystyöpalvelut, niiden yhdenvertainen saatavuus ja kustannustehokas toteutus. Arviointi kattaa sekä perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon että erikoissairaanhoidon palvelut. Lasten- ja nuorten osalta on nostettu esiin myös hyvinvoinnin- ja terveyden indikaattoreita kuten esim. kouluterveyskyselyn tuloksia, sekä kuntiin jäävien palveluiden kuten oppilashuollon arviointia. Lisätietoa arvioinnista sekä maakunnalliset arviointiraportit ovat THL:n verkkosivuilla osoitteessa:

<https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/arviointi-ja-tietoikkuna/arviointi>

Alueellisen suunnitelman arvioinnissa ja seurannassa on huomioitava sekä kunnallinen että tuleva maakunnallinen (sote) taso. Vastuutahojen on oltava määritellyt riittävän konkreettisesti, esim. lakisäätöiset monialaiset ryhmät kunnissa on huomioitava. Vastuutahona esim. kunnan sosiaali- ja terveystoimen tulos- tai palvelualue ei ole riittävän spesifi.

Esimerkkejä lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmista

- Larsmo, Jakobstad, Pedersöre, Nykarleby <https://www.larsmo.fi/assets/Uploads/Valfardsplan-for-barn-och-unga.pdf> suomeksi: <https://www.pedersore.fi/assets/Dokumentarkiv/Utbildning-och-barnomsorg/SKOLOR/Edsevon-koulu/OPS-2016/Lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelma.pdf>
- K5 alue http://www.kfem.fi/attachments/article/385/FINAL_Plan_for_barn_och_unga.pdf suomeksi http://www.kfem.fi/attachments/article/427/FINAL_Lasten_ja_nuorten_suunnitelma.pdf
- Vaasa <https://docplayer.fi/20287925-Vaasan-lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelma-2013-2016.html> på svenska
- Espoo [Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017-2021](#) på svenska [Välfärdsplan för barn och unga 2017–2021 - Esbo stad](#)
- Päijät-Häme maakunnallinen https://www.lahti.fi/PaatoksetekoSite/strategia-ja-talousSite/Documents/lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma.pdf
- Tulossa maakunnalliset suunnitelmat mm. Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Karjala